

ERF GOED NIEUWS

Eigen katholieke scholen,
dicht bij de kerk

Colofon

Erf Goed Nieuws is een uitgave van de Vereniging Erfgoed Leidschendam en verschijnt minimaal twee keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan leden. Advertentietarieven op aanvraag.

Redactie Erf Goed Nieuws

De vaste redactie bestaat uit Idsard Bosman, Willemien de Vlieger-Moll, Peter Neukirchen en Cees Siermann. Voor suggesties, op- of aanmerkingen over Erf Goed Nieuws kunt u zich richten tot de redactie: telefoon (06) 53717333 of e-mail: info@erfgoedleidschendam.nl

Druk

OKzPress, Den Haag

Lay-out

OKzPress, Anton Beuse

Vereniging Erfgoed Leidschendam**Bestuur**

Voorzitter: drs. H.R. Grootenhuis
Secretaris: drs. C.A.F. Siermann
Penningmeester: drs. J.H. Athmer
Bestuurslid: dhr. I.J. Bosman

Adviseur bouwhistorie:

P. Jansen

Adviseur bouwtechniek:

Ing. J.J. van Vliet

Website

www.erfgoedleidschendam.nl

E-mail

info@erfgoedleidschendam.nl

Adres

Vereniging Erfgoed Leidschendam, postbus 3027, 2260 DA Leidschendam

Telefoon

Secretaris: (06) 53717333

Wilt u het werk van de vereniging steunen, dan kunt u lid worden. U kunt zich aanmelden via www.erfgoedleidschendam.nl. De minimum bijdrage bedraagt 15 euro per jaar.

Foto voorpagina: Meissjesschool aan de Damstraat in 1886.
(Bron: archief van de Zusters Franciscanessen te Wijchen)

INHOUDSOPGAVE

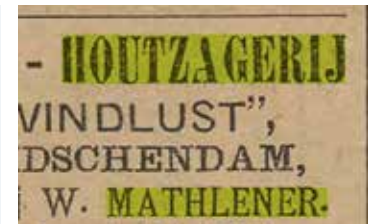
Het St. Jozeph Gesticht
en de St. Jozefscholen

4

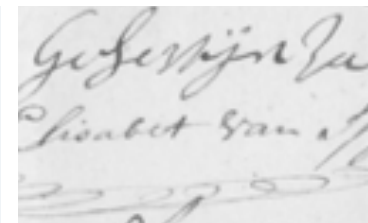
Sluiskant 7

16

Het moeilijke molenpad

31

De zeer gerenommerde Houtkoperij
genaamd Windlust

36

Het Open Jongeren Centrum de Sater

49

HET ST. JOZEPH GESTICHT EN DE ST. JOZEF SCHOLEN

Bouw van het St. Jozephgesticht en komst
van de Zusters Franciscanessen 1886

Opname van de school aan de Damstraat anno 1886
Bron: archief van de Zusters Franciscanessen te Wijchen

E. J. MARGRIJ,
ARCHITEKT,
ROTTERDAM.

Hollendam, 24 Novr 1884.

Uw Ede^r? Heer Pastoor,

Met den grootsten spied zijn wij thans aan Uwe
Rekeningen enz. bezig en zullen ons in eerste
reue van om 2 Dofft gereed te zijn, doch de
tyd is kort, als ik slechts 8 dagen langer had,
vooral om bestek begroening, die toch
volmaakt in orde moeten zijn.

Alle punten van kolentak, vergroting binnenschou
met andere verpatalen enz. wordt allen goed
in acht genomen. Verkleining Gesticht naar
mogelyk, wyf de bovenstage met kapel e.a. die
grootte mindens vordert. U begryp, dat al het
mogelyke zal moeten worden gedaan, om het bouw-
cyfje op den gewoonden prijs te houden, de muren
kunnen da ook omgelyk zwaarder worden dan 1 steen
in portland cement gemakel, want niets dan kony rody is.
Toch kan ik beveed, dat wy het geheel gebouwd nog
aanneembelyk zullen maken inkrinpen, al het cyfje
niet mag worden overschreden, het sjoortgebouwd met
gange ruim 35 by 11 Meter in kapitaal.

Doch wy wyf thans te ver op wy en zullen den
liever eent allen gereed maken, dan kunnen
wy, for het onvoorhoopde konyvall, beter overdenken
wat te begrinigen valt.

Brief van de architect E.J. Margry 24 november 1884 (Bron: archief parochie van de Heilige Petrus en
Paulus te Leidschendam / gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

INITIATIEF VAN PASTOOR A.H.J. VOS VAN DE PETRUS EN PAULUSPAROCHIE

In 1878 besluit het kerkbestuur van de Petrus en Paulusparochie om een nieuwe katholieke kerk te bouwen op het zoge-

De HH Petrus in Pauluskerk aan de Sluiskant rond 1900 (Bron: archief parochie van de Heilige Petrus en Paulus te Leidschendam / gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

naamde Eiland aan de Vliet, ter vervanging van het oude kerkgebouw uit 1831. Architect E.J. Margry maakt het ontwerp voor de neogotische kerk die in 1880 is ingewijd. In de parochie met grote kinderrijke gezinnen richt pastoor A.H.J. Vos (1830-1908) vervolgens zijn aandacht op het stichten van katholieke parochiescholen. In het dorp Veur is weliswaar een openbare lagere school aan de Veursche Straatweg en aan de overkant van

de Sluis aan de Delftse kade is ook een openbare lagere school die formeel in de gemeente Stompwijk ligt.

Het ideaal van de pastoor is echter 'eigen katholieke scholen dicht bij de kerk', hoewel de kosten geheel door de kerkgemeenschap zelf gedragen moeten worden. In de 19e eeuw is een periode waarbij zowel protestanten als katholieken strijden voor vrijheid van onderwijs en overheidsbekostiging van bijzondere scholen uit de openbare kassen. In de grondwet van 1848 is de vrijheid van onderwijs vastgelegd, maar de eigen scholen moeten door katholieken en protestanten zelf bekostigd worden. De bisschoppen schrijven in 1868 een brief waarin ze de katholieken aansporen om hun eigen scholen op te richten. Overheids subsidie voor bijzonder onderwijs wordt na veel politieke strijd vanaf 1889 gedeeltelijk toegestaan. In 1917 is in de grondwet volledige gelijke financiering vastgelegd voor het openbaar en bijzonder onderwijs.

VOORBEREIDINGEN VOOR DE START VAN RK MEISJESSCHOLEN IN LEIDSCHENDAM

Om de realisering van meisjesscholen in de parochie mogelijk te maken maakt pastoor Vos een plan dat gebaseerd is op giften, leningen en toezeggingen van parochianen om door een driejaarlijkse bijdrage zoveel mogelijk de bouwkosten te dekken. In 1882 heeft hij de beschikking over een budget van ruim 16.000 gulden. Met toestemming van de bisschop is het kerkbestuur bereid garant te staan voor

Portret van Moeder-Overste Zr. Alphonse van de Franciscanessen (Bron: archief van de Zusters Franciscanessen te Wijchen)

de totale kosten die worden geraamd op fl. 26.500.

Een volgende stap is het vinden van personeel om het onderwijs te verzorgen. Er wordt gedacht aan de religieuzen van de Congregatie van de Franciscanessen van St. Lucia die al enige tijd naar volle tevredenheid in het nabijgelegen Zoeterwoude onderwijs geven op twee kleuterscholen, een lagere school en een modevakschool. Uit een briefwisseling in 1883 tussen Moeder-Overste Zr. Alphonse en de pastoor blijkt dat de zusters in principe bereid zijn om mee te werken aan de realisering van het plan voor een Liefdesgesticht, maar het probleem is dat er zoveel aanvragen zijn uit andere plaat-

sen, dat de initiatiefnemers enig geduld moeten hebben tot er nieuwe zusters beschikbaar zijn voor het 'Liefdewerk in Leidschendam'. Vooruitlopend hierop wordt aan architect E.J. Margry de opdracht gegeven om een ontwerp te maken voor een gesticht en scholen.

Portret van de architect E.J. Margry

BOUW VAN HET ST. JOZEF LIEFDESGESTICHT

Architect Margry en zr. Alphonse van de Franciscanessen zijn ieder vanuit de eigen invalshoek nauw betrokken bij het ontwerp van het zusterhuis en de scholen. Het betreft een fraai en stevig 'Gesticht' met drie verdiepingen en een schoolgebouw met vier klaslokalen achter elkaar.

In het midden van de karakteristieke gevel met het Sint Jozefbeeld is de hoofdingang met een lange gang die verbonden

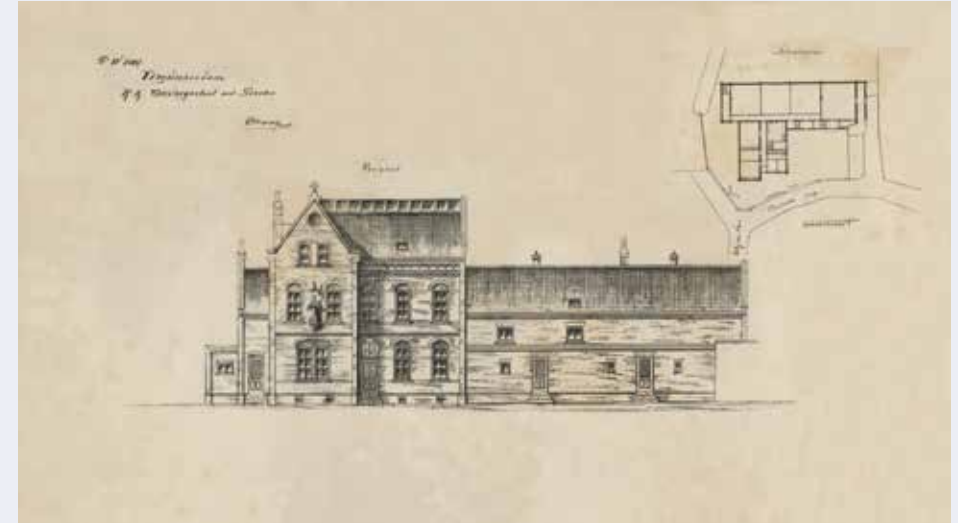
Gewelsteen ter herinnering aan de eerste steenlegging bouw van de meisjesschool aan de Damstraat 06 oktober 1885 (Foto: gemeentearchief Leidschendam- Voorburg)

is met de schoollokalen. Op de begane grond is een grote refter, een keuken, een bijkeuken, een logeerkamer en zijn twee spreekkamers en een trap naar boven. Op de 1e en 2e verdieping is de kapel gebouwd die qua hoogte (ca 5,5 m) door twee etages heengaat. Verder is er een sacristie, de ziekenkamer en zes slaap-werkcellen voor de zusters. Op de derde etage is een ruime zolder en nog drie cellen voor de zusters en daarboven een vloering. Zr. Alphonse pleit voor het aanbrengen van veel ramen 'Lucht en licht heeft men in de scholen nooit of zelden te veel'.

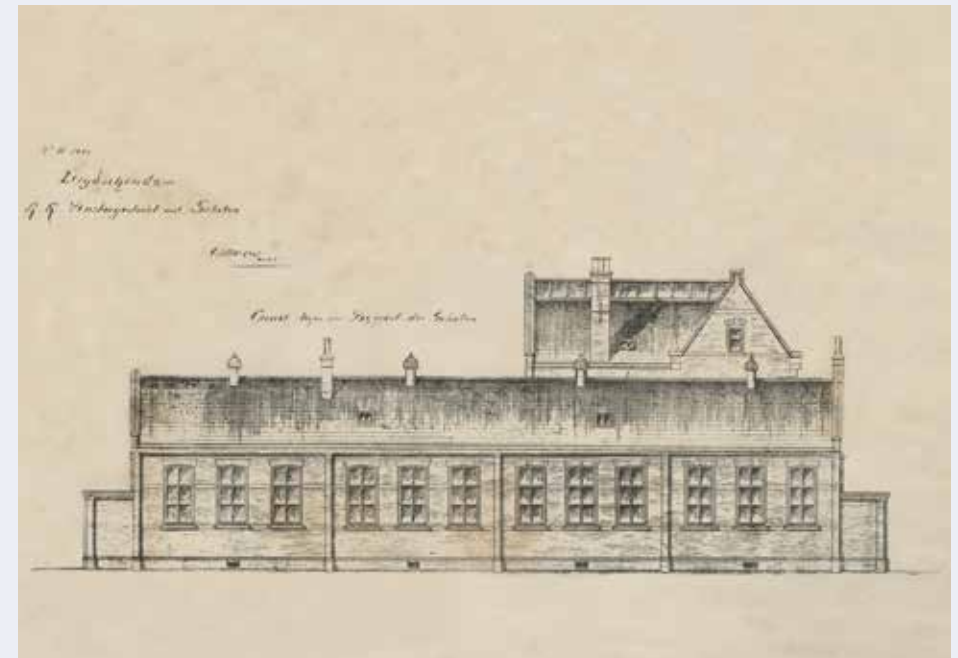
Op woensdag 4 februari 1885 vindt de openbare aanbesteding plaats door het

kerkbestuur der Roomsche Katholieke parochie van de H.H. Petrus en Paulus te Leidschendam in het koffiehuis Het Eiland van J. Haastrecht te Leidschendam. Bij opening blijkt dat er twintig inschrijvingsbiljetten zijn ingekomen voor bedragen die variëren van fl. 23.575 tot fl. 31.780. De bouw wordt gegund aan de laagste inschrijver A. Moons te Berkel.

De bouw verloopt voorspoedig en in het voorjaar van 1886 kunnen de eerste lokalen voor de bewaarschool schoongemaakt en ingericht worden. Voor de bewaarschool zijn 120 banken gemaakt voor fl. 1,50 per stuk, voor de leerschool ook 120 banken, maar deze zijn fl. 3,- per stuk; en in de naaischool zijn 30 banken

Bouwtekeningen en gevelaanzicht van de school (Bron: archief parochie van de Heilige Petrus en Paulus te Leidschendam / gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

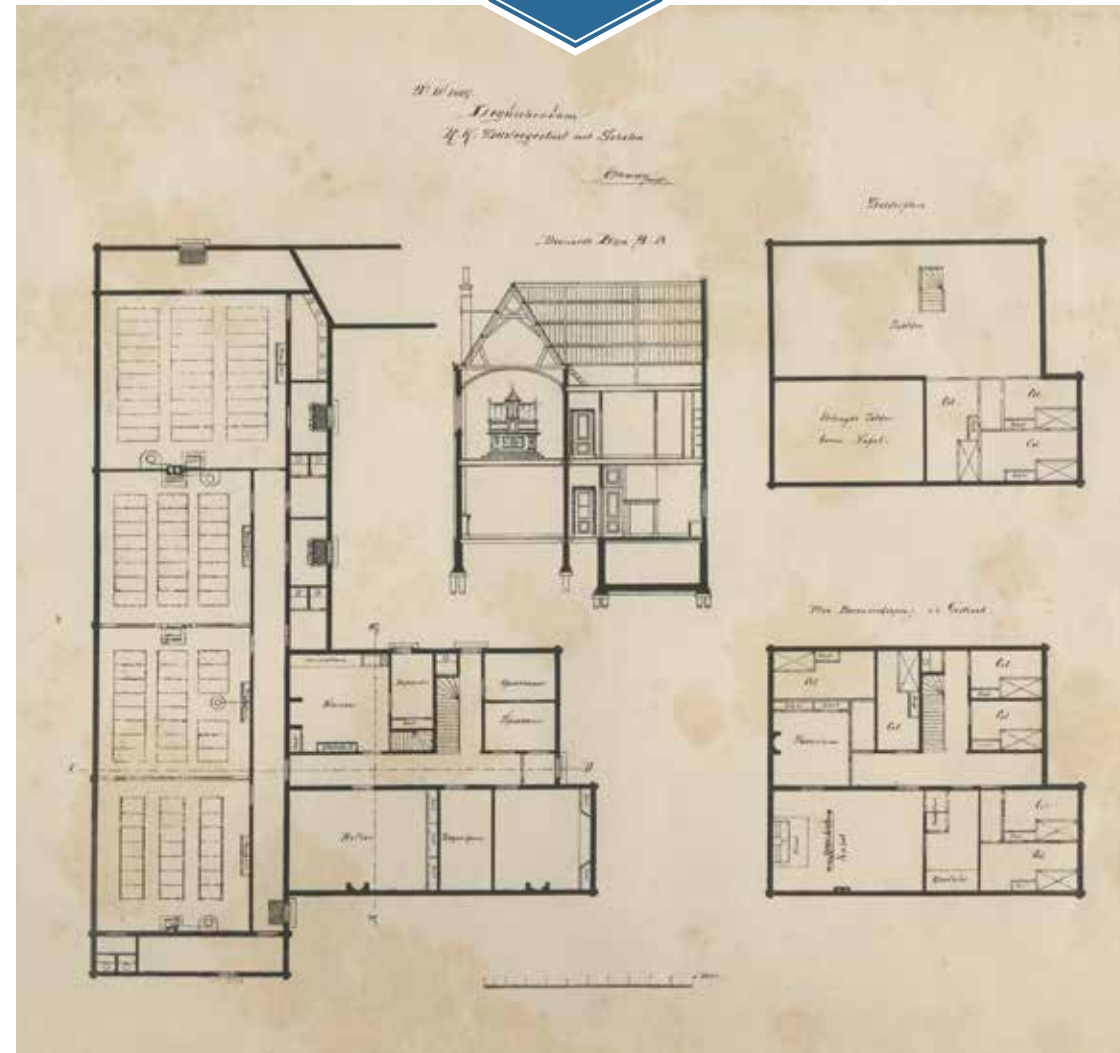

(Bron: archief parochie van de Heilige Petrus en Paulus te Leidschendam / gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Erfgoed
 podium
 Leidschendam-
 Voorburg

Meer informatie over het Erfgoed Podium Leidschendam-Voorburg op www.swaensteyn.nl

Ontwerptekening school en zusterhuis door de architect Margry (Bron: archief parochie van de Heilige Petrus en Paulus te Leidschendam / gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

nodig die fl. 3,50 kosten. De prijs van de vier lessenaars voor de zusters bedraagt fl. 12,50 per stuk. Al deze meubels gaan tientallen jaren mee. In de kapel van het St. Jozefgesticht is een altaar met toebehoren geplaatst voor fl. 120, een

communiebanc van fl. 30, drie banken met 24 zitplaatsen en een kleedtafel en biechtstoel. De schoolkinderen maken geen gebruik van deze kapel, maar gaan naar de dagelijkse schoolmis in de Petrus en Pauluskerk.

*R. N. Zustersgesticht met Scholen
te Leidschendam.*

*Uittreksel uit de begroting voor School-
en Kapelmeubelen.*

Schoolmeubelen:

Bancken Bewaarschool. 120 planken af 250 f. 180
Tel in de twee leerscholen 120 id. af 206 f. 360
Tel in de Naaischool 30 id. af 350 f. 105
Lesenaars voor de zusters 4 stuks af 1000 f. 40
Schoolborden 6 id. af 1200 f. 72
Kleedkapel en Beichtstoel f. 120
Altaartje in de kapel geheel compleet f. 120.
Communiciebank id. id. f. 30.
Drie bancken met voorband 24 planken af 47 f. 96.

Te samen. f. 1125

Uittreksel uit de begroting voor school en kapelmeubelen
(Bron: archief parochie van de Heilige Petrus en Paulus te Leidschendam /
gemeentearchief)Leidschendam-Voorburg

DE EERSTE ZUSTERS FRANCISCANESSEN VAN ST. LUCIA IN HET ST. JOZEGGESTICHT TE LEIDSCHENDAM

De congregatie van de Franciscanessen van St. Lucia is gesticht te Rotterdam in 1847 door Anna Maria (zuster Lucia) Dierckx (1848-1867) en M.R. Lonink ofm. De stichting is voortgekomen uit de Congregatie van de Gasthuiszusters van Breda. De Congregatie heeft zich gespecialiseerd in onderwijs aan meisjes, variërend van lagere scholen tot kweekscholen voor onderwijzeressen. Het moederhuis van de congregaties bevindt zich in het begin van het ontstaan in de binnen-

stad van Rotterdam tot de verplaatsing in 1919 naar het rustiger Bennebroek (provincie Noord-Holland). Tot de doelstellingen van de congregatie behoren missiewerk, onderwijs, opvoeding, bejaardenzorg en gezondheidszorg. In de periode van 1847 tot het begin van de 21 eeuw zijn er op 38 verschillende gemeenten in Nederland honderden zusters werkzaam geweest in scholen, pensionaten, ziekenhuizen, weeshuizen, armen- en bejaardenhuizen. Voorts zijn zij werkzaam in Indonesië. Zij hebben de geloften van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid afgelegd. Dit betekent dat zij zeer sober leven en daardoor voor

Foto van de kapel in 1889 (Bron: archief van de Zusters Franciscanessen in Wijchen)

de parochiescholen goedkope arbeidskrachten zijn. Het kerkbestuur van de Petrus en Paulus Parochie sluit een contract met de Congregatie en betaalt voor het levensonderhoud van elke zuster een bescheiden bedrag.

Op 24 mei 1886 komen de eerste zusters uit Rotterdam naar Leidschendam onder begeleiding van de algemeen overste Zr. Alphonsa en zr. Ludwina overste in Zoeterwoude. Het betreft de eerwaarde zuster Gertrudis Oosterbaan als overste, zr. Mechtildis, jong geprofeste en zr. Faustina. Bij de plechtige installatie zijn ook de kerk- en armeesters aanwezig met hun echtgenotes. Op 29 mei komen nog twee jonge zusters zr. Agatha en zr. Salezia uit Heemskerk. 's Maandags 31 mei worden het huis en de scholen plechtig ingewijd door de pastoor en de heren kapelaans H. Voorkotte en J.L.H. Stams. Op dinsdag 1 juni is de bewaarschool geopend met 78 jongens en meisjes onder leiding van zr. Agatha met behulp van zr. Salezia. De naaischool begint op dezelfde dag in de middag onder leiding van zr. Faustina. Op 6 oktober 1887 komt zr. Augustina naar Leidschendam om de lagere leer-scholen voor meisjes te openen.

DE REGELS EN CONSTITUTIES VAN DE CONGREGATIE EN HET DAGRITME VAN DE ZUSTERS

Vanaf het moment dat jonge meisjes het besluit hebben genomen om in te treden bij de zusters franciscanessen, krijgen zij een gedegen opleiding van oudere en meer ervaren zusters. In het eerste jaar maken zij als novice allereerst kennis

(Bron: Archief van der Zusters Franciscanen in Wijchen Invoernummer 003 constituties 1890)

met de zogenaamde Constituties. Dat wil zeggen de regels uit 1870 die zijn gehanteerd voor de bovengenoemde zusters.

In het eerste jaar dragen de novicen een habijt van grof bruin laken, met een grauw lint om het middel en een witte sluier over het hoofd. Als zij na een jaar besluiten om religieuze te worden leggen zij de drie geloften van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid af en dragen zij een bruin kleed, scapulier genoemd, over het habijt en een zwarte sluier. Om het middel is een grof koord

geknoopt met een grote houten rozenkrans daaraan. Om vijf uur begint de dag met het morgengebed, de getijdengebeden en meditatie. Tijdens het ontbijt om 7 uur wordt een geestelijke lezing voorgelezen. Daarna gaat ieder aan het werk. Om 12 uur wordt het Angelus gebeden en volgt een sober middagmaal waarbij stichtelijke lectuur wordt voorgelezen of een litanie wordt gebeden. Het werk wordt hervat tot half vijf. Bij het bezoek aan de kapel wordt opnieuw gebeden gevolgd door meditatie. Om half acht is het avondmaal met geestelijke lezing en

daarna heeft men recreatie tot 8.30 uur. Na het avondgebed en het rozenhoedje in de kapel gaat ieder naar de eigen cel om te slapen en zo de volgende morgen weer vroeg paraat te zijn. De slaapplaatsen van de zusters zijn zeer eenvoudig ingericht. 'De refter, de spreekkamer, de keuken en het gehele huis zal uitmunten door orde en zindelijkheid. Zonder dat het noodzakelijke ontbreekt moet in alles de gelofte tot armoede, zuinigheid en overleg zichtbaar zijn.'

Marry Remery -Voskuil.

Dit is het eerste hoofdstuk van een boek dat begin 2020 zal verschijnen over de historie van katholieke scholen in het oude centrum van Leidschendam. De St Jozefscholen, de St. Willibrordus-, de St. Janschool, de St. Mariaschool, de bijbehorende kleuterscholen en de RK Basisschool Maria Bernadette tot 2019. Nadere informatie over verschijningsdatum en prijs op te vragen via remery@xs4all.nl.

(Bron: Archief van der Zusters Franciscanen in Wijchen Mei 1886 kroniek)

SLUISKANT 7

EEN DER OUDSTE BEDRIJFSPANDEN "ONDER VEUR"

De meeste Leidschendamers kennen het pand aan de Sluiskant 7 al vele jaren als de 'Leidschendamse glashandel van Hilgersom'. Maar deze plek kent een eeuwenoude geschiedenis welke teruggaat naar het begin van de zeventiende eeuw.

Rond 1600 stond hier 'eene seecker huys, schuyr ende barg' welke eigendom was van Arent van Oosten.

We zien op de kaart van het Hoogheemraadschap uit 1615 in het vierkante ka-

Kaart Hoogheemraadschap van Rijnland uit 1615. Met bebouwing op de hoek van de Zandsloot en de Sluiskant

der, de plek waar het huis en de schuur van Arent van Oosten heeft gestaan.

Vanaf het eerste kwart van de 17e eeuw zien we een duidelijke groei van de bedrijvigheid rond den Leytsche Dam. Dit kenmerkt zich met name door o.a. het ontstaan van de herbergen 't Eiland (begin 1600), de Vier Heemskinderen (rond 1624), De stad Amsterdam (rond 1650) en de Scheepsmakerij van Veur (1653). Deze

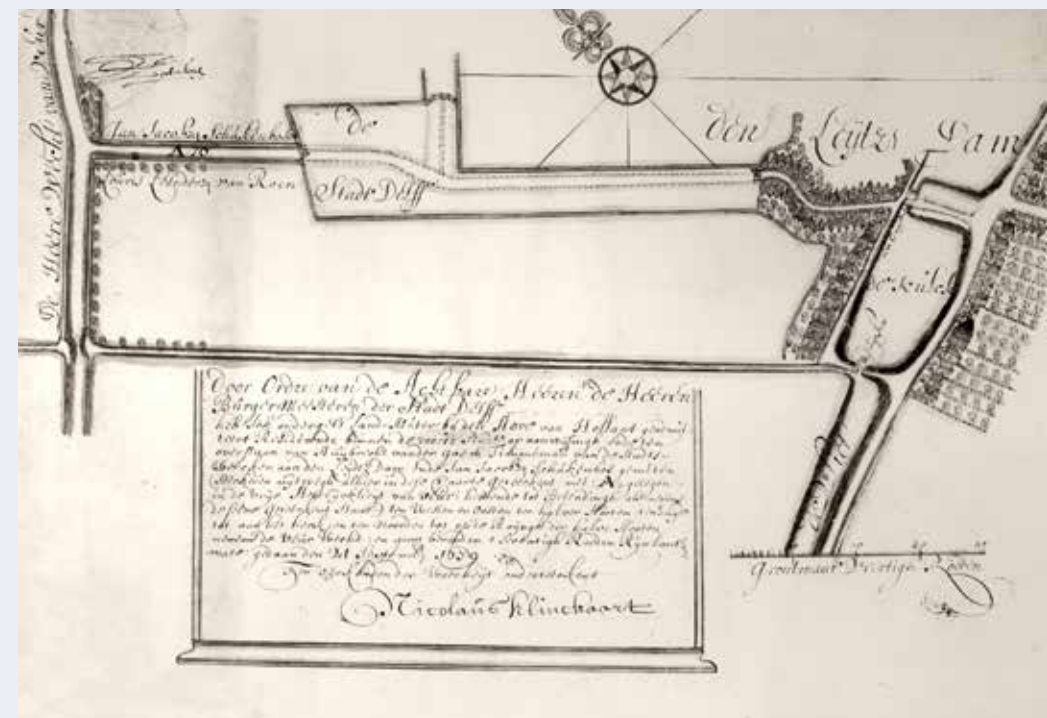
economische bloei is voor een belangrijk deel te danken aan de aanleg van de nieuwe trekweg en de jaagpaden langs de Vliet in 1636. Door het toenemende aantal passagiers op de trekschuitdiensten tussen Leiden en Delft floreert de handel. Tijd voor geestelijke bezinning vond men in 'de Nieuwe Kercke' (de Hervormde kerk) gelegen aan de Kolck.

Maar wie woonden er in het begin van de zeventiende eeuw rond den Leytsche Dam? Uit de belasting kohieren van het Hoofdgeld uit het jaar 1623 komen de volgende gegevens naar voren:

VEUR, telde 42 gezinnen met in totaal 189 personen.

STOMPWIJK, telden aan den Dam 35 gezinnen met 170 personen Gemiddeld telden een huishouden tussen de vier à vijf kinderen.

Omdat het gebied rond den Leytsche Dam, met name in de zeventiende en achttiende eeuw menig maal heeft geleid tot de nodige twistpunten ten aanzien van eigendomsrecht en het nakomen van de handelsbetrekkingen, is dit gebied door o.a. de Hoogheemraadschappen van Rijnland en Delfland vaak in kaart gebracht. In combinatie met de

Kaart uit 1679 met de bebouwing rond den Leytsche Dam (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Wij Adriaan Boors Baillieu en Scheet
 Gerardus van den Berg en Sieleman van
 Maaswijk, schepenen der vrije Heerlijckheyt
 van Veur, Ordeerden dat voor ons gekomen
 ende verduleener is, Jan Van Tongeren ald
 in stuwelyk hebbende Apollonia Muechelt
 van Noort, dewelke verklaarde volgend de
 Beschreeue Voorwaarden, in dato den 25
 February 1747. aldus verkocht te hebben, ende
 nu by deden wel ende wettelyk op te dragen,
 aan ende ten behoeven van Cristiaan van
 der Pelt, aldus present de Heer Recepsorina,
 twee Stuyden en Euen, met de schuiven en
 Wijnste Daer ager, met een Gangh tusschen
 beyde Staande ende gelegen naast der ander
 xen in de Heerlijckheyt van de Noordtjepe
 van de Leydenland, tusschen de tusschen
 te Lamer en int geheel belint ten Bosten
 Dick Breumer Promind Theoris, ten Lijden
 de Straat off Gangpadt, ten Werten Cornelis
 Willen, Duijndt vijn, ende ten Noorden
 Willen, Muechelt van Noort, (Lijnde de
 voortte: Stuyden beyde te Lamer int Gueschiet
 der verpondingen, geadignieert met No^o 32;
 en dat Ladanijs ald de delat resp^o Stuyden
 getuimert ende gemaakte Staar, ende jegen
 woordig gebruikte ende bewoont worden,
 met alle't geind draas innu hard ende
 Prageloot is, den verkoper toebehovende,
 en verder niet. Lijnde dedeluct twee Wijnzen
 Specialijk betast met een Capital somme
 van twaelfhonderd Guldens, aankomende
 Geertelij Simonse van den Bosch, wed^e van
 Cornelis van Nuijen, wonende te Delft, Inters
 sende tegens vier Guldens van t' Honderd int

NB. de Hypothecarische
 wyl heereus gemaet
 is gerooyent. In
 het Boeken f. 17.

Jaar, doof Jaarlyks binnen vier Maanden. Na den
 uidechlyngh s' racia betalen, als van tegeert vier
 guldens van t' Honderd int Jaar, volgend Hypothecar
 brief op den 4° Augustus 1745 voor Schout en schepenen
 Heerlijckheyt vertuden en gepaarde, dat van
 Lijnde, voortt vry en onbelast niet op het delat met
 stande dan den Staer dij. resp, wijder niet zodanig
 voor en vadelige conditien, leuwtien, vrydomme ende
 Waringen, ald begrepe ende verhaalt zoudt mogen tran
 in de resp^o ende waalbreue op' ander beschieden
 Die daer van Lande Mogen mede, Lijnde de Jonghe
 van dien een Scheidinge op den 12 Junij 1744. voor den Notaris
 Offit. Smeermant en dekerd Geringe, tot Voorste
 vertuden en gepaarde, naar dewelke den koperen
 zal hebben te regulieren, belovende hij sompt t' voortte
 verhogte te dullen vryen ende wachen onder verbande des
 Ladanijs ald recht is. Spudelijk bekeude hij sompt ter
 sake deder vrytransporte, overgite al wel ende ten
 velle nadraan ende betraalt te dij, ten lasten penning
 nader eetten, ende dat met een Somme van Agt hon
 dert en Saghtig Guld. in constantie gende geld
 bouen en behalve de voorige belasting, van twaalf
 honderd Guld. die den koper verklaarde ten dymen laste
 te neem, die alletot gader trouwe, vette. Enorde
 des Ribbe ik Baillieu en Schmit vorm: derwaer vertaede
 van de sompt met het zegel deder Heerlijckheyt her
 gelt ende beneffend de vordere schepenen zorten proth.
 colle ald onder de plyinge getraekt, dets 30^e April
 1747.

Boors
 G. D. Berg
 J. Jansz

Schilderij van PC. La Fargue uit 1761. De sluiskolk bij den Leytsche Dam, gezien vanaf de kant van Leiden met geheel rechts het pand van Jacob van Pelt.

bewaarde archiefdocumenten biedt dit ons heden ten dage een unieke weerspiegeling van onze geschiedenis.

Na het overlijden van Arent van Oosten komt het bezit in handen van zijn zoon Arent Arentszn. Vervolgens verkopen op 11 juni 1683 diens erfgenamen Maertje Arendsdr. van Oosten en Cornelis Cornelisz. Hoogkamer het pand en de opstallen aan Cornelia Adriaensdr. Voorveen. Na haar overlijden komt het huis door vererving in 1692 in handen van haar broer Cornelis. In 1705 wordt zijn bezit ten gunste van de minderjarige kinderen in gedeelten verkocht. De totale opbrengst bedraagt 650 gulden.

Uit de akte van het rechtelijk archief van Veur, 'geteekend dese 25 mei 1718, verklaart Sijmon van der Puim, in huwelijk hebbende Geertruid Frans, verkogt te hebben, een huijs ende erve twelck aan twee partyen bewoont wert, staande ende gelegen in den 'voorseeide heerlijkheit van Veur', ten behoeve van Jan Janszn. van Tongeren. Onder de conditie dat er in voorseeide huijsinge geen neeringe sal mogen worden gedaan van wijn, bier, tabak offte van eenige sterke dranken'.

De nieuwe eigenaar, de in 1691 in Den Haag geboren (meester) broodbakker Jan Janszn van Tongeren huwde op 21 mei 1724 te Veur met Apollonia Michielsdr. Van Noort.

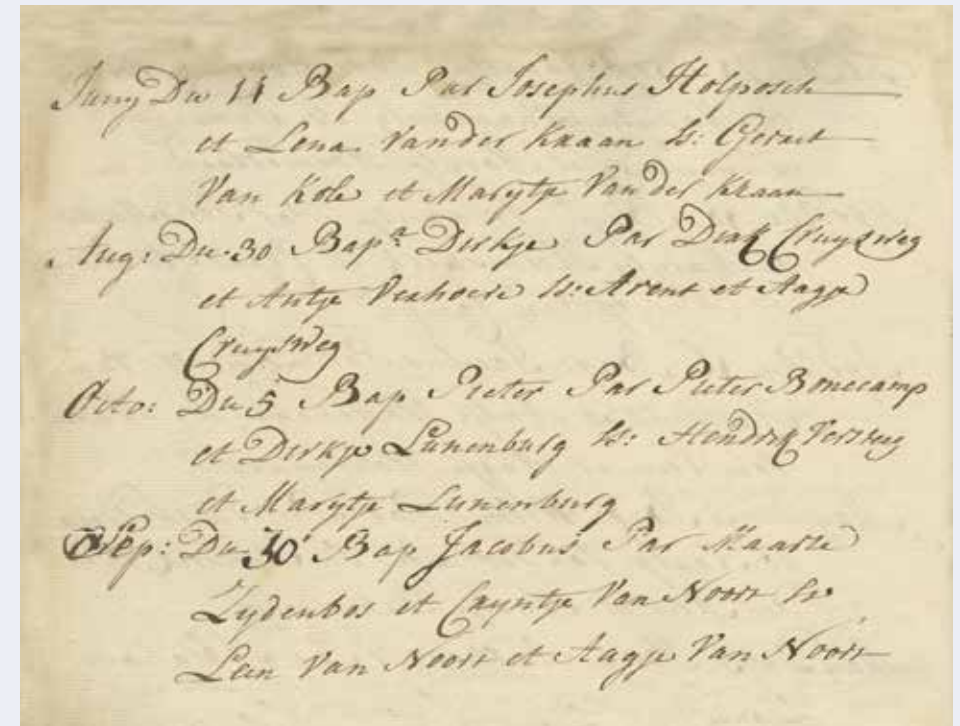
In 1747 verkoopt Jan Janszn. Van Tongeren zijn bezit aan Jacob van Pelt, zijnde de ambachtsbewaarder van Veur. Hij gebruikte het pand als zeilmakerij.

Bij de verkoop werd het bezit als volgt omschreven: 'twee huysen en erven met de schuuren ende tuyn daar agter met een gang tusschen beyde, staande ende gelegen naast den anderen in deze Heerlyckheid aan de noordzijde van den Leytsche Dam'.

Na het overlijden van de ongehuwde Jacob van Pelt verkopen de erven; de nich-

ten Geertrui, Catharina en neef Corstiaan van Pelt, in 1794 het gehele bezit aan Pieter Hendrickszn. Boonekamp (1734-1795). Bij de beschrijving blijkt dat er van de oorspronkelijke twee huizen nu één huis is gemaakt.

'Een hegt sterk huys ende erve met een hegte sterke schuur daaraan staande, gelegen tusschen de twee duijckers aan den Leytsche Dam onder de Vrije Heerlijckheyd van Veur zijnde van ouds een gerenomeerde Zeylmakerije, waarin die affaire (=bedrijf) onheugelijke jaren met goed succes is gedaan'

Doop registratie Pieter (Petrus) Pieterszn. Boonekamp op 5 oktober 1766. Getuigen bij deze doop waren Hendrik Versteeg en Marijtte Lunenburg. (Bron: DTB-register Veur gemeente Leidschendam-Voorburg)

Van Aremborgelaan 74
2274 BW Voorburg
Tel 070 322 22 69
info@brixmakelaars.nl

UW LOKALE SPECIALIST
IN WONEN EN BEDRIJFS
ONROEREND GOED

Het aangewezen kantoor
voor topkwaliteit en service bij:

- ✓ Verkoopbegeleiding
- ✓ Aankoopbegeleiding
- ✓ Verhuurbemiddeling
- ✓ Beheer
- ✓ Taxaties

www.brixmakelaars.nl

Pieter Hendrickszn, was op 6 februari 1763 te Veur gehuwd met Dirkje Coerten Lunenberg. Boonekamp richt het pak-huis van de voormalige zeilmakerij en de tuin in als grossierderij van likeuren en sterke dranken.

Het is aannemelijk te veronderstellen, dat Pieter (Petrus) Hendrickzn in 1777 de uitvinder is geweest van de kruidenlikeur / maagbitter 'L'Amaro'. De naam

Deze Pieter Pieterszn. was naast grossier in sterke drank ook administrateur van de begraafplaats St. Agatha aan de Veurse Achterweg. Vanaf november 1795 zien we hem tevens als schepen van Veur.

In 1795 werd het mede omwille van de hygiëne, en de in zomerdagen onaangename riekende lijkgeur, officieel verboden om nog langer in de kerk te begraven. Vele RK-kerken zagen het begraven

Dat het maagbitter 'Boonekamp' vaak door derden werd nagemaakt blijkt uit een advertentie uit den Oprechte Haarlemsche Courant van 4 augustus 1835

L'Amoro verwijst naar het Italiaanse woord voor 'bitter'.

Op 01 augustus 1790, zal Pieter Pieterszn te Veur in het huwelijk treden met Adriana Claesdr. Groenewegen (1767-1841). Pas twaalf jaar na het overlijden van Pieter Hendrickszn verkoopt zijn weduwe Dirkje Coerten Lunenberg, het bezit in 1807 aan haar zoon Pieter Pieterszn. (1766-1828).

van hun welvarende parochianen in de kerk als een welkome bron van inkomsten.

De gemeente Veur nam het wetsvoorstel ter hand, en op initiatief van Pieter Boonekamp werd een commissie samengesteld. Deze vertegenwoordiging van de municipaliteit van Veur moest zorgdragen voor het verkrijgen van een eigen begraafplaats. De keuze viel na

enig beraad al gauw op de begraafplaats St. Agatha 'te Veur'. Na een conflict met de heer Boon uit Den Haag, bedankte Pieter Boonekamp op 17 november 1819 voor de functie in de commissie.

Uit de akte van het notarieel archief van de Voorburgse notaris Johannes Jacobus Theodorus van Rhijn van 23 april 1828 lezen we dat Pieter (Pieterszn) Boonekamp senior, grossier in likeuren en sterke dranken, zijn bezit gelegen aan de noordzijde van den Leytsche Dam Nr. 3 verkoopt aan zijn zoon Theodorus Boonekamp (1799-1850). Theodorus was de jongste zoon van uit het gezin.

Twee dagen later op 25 april zou hij te Zoetermeer in het huwelijk treden met Jacoba Vijverberg. De naam Vijverberg was in de familie Boonekamp zeker geen onbekende naam. De broer van Theodorus, Nicolaas was in 1820 te Zoetermeer al gehuwd met de landbouwster Petronella Vijverberg. Zij was de zus van Jacoba.

De omschrijving van de verkoop betreft 'een hecht sterk en weldoortimmerd huis, erve en pakhuis alsmede een tuin, zijnde ingerigt tot eene grossierderij welke er onheuglijke jaren is geëxerceerd, staande en gelegen in de gemeente Veur'

Zicht op de Sluiskant voor 1882 met aan het einde van de Sluiskant het pand van de grossierderij van Boonekamp. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Het geheel wordt verkocht voor vier duizend guldens, Nederlandse courant en klinkende muntspeciën

In 1840 zien we dat de broers Petrus en Theodorus Boonekamp beide eigenaren zijn. In 1857 is broer Petrus ook eigenaar van de herberg 'de vier Heemskinderen' aan de Sluiskant. Na zijn overlijden in 1863 kwam dit in handen van zijn weduwe Maria Haasman en later van hun zoon Petrus Johannes Antonius Boonekamp (1824-1877). Hij zag het pand van de herberg als een belegging. Hij was zelf secretaris en ontvanger van Zoetermeer. In 1906 komt het pand in handen van de koperslager de heer Hermanus Zwennes.

In 1863 verkreeg Adrianus Petrus Boonekamp, hij was de zoon van Theodorus Boonekamp en Jacoba Vijverberg, uit de boedel van zijn ouders het hele bezit.

Hij beoefende net zoals zijn opa Pieter Hendrikszn. het beroep van grossier in wijn en gedistilleerde dranken uit.

In 1893 verkoopt de weduwe van Adrianus Petrus, Cornelia van der Helm het huis, erf en pakhuis aan de Rotterdamse likeurfabrikant Petrus Lucius Maria Hoogeweegen (1862-1925).

In 1924 werd er een vennootschap opgericht van Hulstkamp & Zonen & Molijn & Hoogeweegen. In 1933 erven de vier dochters van Hoogeweegen; Louise, Augustine, Johanna en Elisabeth de likeurstokerij. Zij brengen het bezit van hun vader onder in een vennootschap ge-

Portret Petrus Lucius Maria Hoogeweegen 1920

naamd Padilibi. De gekozen naam staat voor: panden, distilleerderij, likeurstokerij en bioscopien.

Zo'n 35 jaar later komt het pand in handen van de glashandelaar de heer Cornelis A.M.E.M.L. Hilgersom.

En zo komt er in 1968, na 175 jaar een einde aan de handel in sterke drank en de geur van jeneverbessen, kruiden en specerijen aan de Sluiskant. Maar de naam Boonekamp en het produceren van 'bitters' zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze sterk alcoholische kruidenlikeuren, welke gewoonlijk als digestief wordt gedronken, hebben hun plek over de hele wereld veroverd.

Het traditionele zwarte etiket van de fles 'Boonekamp kruidenbitter' toont grafisch de handtekening "PetrusBK", die zou verwijzen naar de vermeende uitvinder van het oorspronkelijke recept in 1777.

De recepten van de kruidenmengsels varieerden, zodat 'Boonekamp' een generieke term werd. De 'Boonekamp of Maagbitter', die Hubert Underberg uit Rheinberg in 1846 ontwikkelde en in 1851 bij het handelsregister deponeerde als een productmonster, heeft een vast recept. In 1894 met de wet voor de bescherming van de handelsnamen kon voor dit

product geen specifieke naam bescherming worden toegewezen. Dus de Boonekamp kreeg van het huis Underberg de naam 'Underberg'.

Een pand waarvan de geschiedenis begint rond het jaar 1600, als daar eene Arent van Oosten 'eene seecker huys, schuyr ende barg' koopt.

Een plek om eens langs te lopen, en te mijmeren over dit roemrijke stukje erfgoed.

Idsard Bosman

Gezicht vanaf de Delftsekade in 1898 met links de Sluiskant
(Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Affiche van Boonekamp of Maag Bitter H. Underberg-Albrecht

want met afscheid
begint herinnering

**Uitvaartcentrum
Leidschendam-Voorburg**

Strandwal 1
2265 AR Leidschendam-Voorburg

Rouwsuites in een huiselijke sfeer.
24 uur per dag vrij toegankelijk
voor de nabestaanden.

Voor een waardevol
afscheid met zorg en
respect afgestemd op
ieders persoonlijke wensen.

070-3202040 **www.vdhuz.nl**

HET MOEILIJKE MOLENPAD

Een juridisch gecompliceerd geraakte loopverbinding tussen de houtzagerij Windlust in Veur en Leidschendam in 1901/1902

Men denkt bij een molen en ook bij een houtzaagmolen als De Salamander vaak alleen maar aan idyllische foto's en een harmonieuze relatie met de omwonenden. Toch laat de geschiedenis van De Salamander zien dat er ook soms juridisch strijd heeft plaatsgevonden.

Een voorbeeld daarvan, meer dan 116 jaren geleden uitgevochten bij de Rechtbank in Den Haag en zelfs in hoger beroep tot bij het Gerechtshof, is een rechtszaak uit 1901/1902.

Vanaf december 1880 is W.A. Mathlener eigenaar van de houtzagerij met de molens De Hoop (afgebrand in 1894) en De

Salamander, in die tijd bekend onder de naam 'Houtzagerij Windlust' en 'Loon-Houtzagerij Windlust'. Later gaat de houtzagerij met enkele zoons en schoonzoon verder als Gebr. Mathlener & Co. De familie Mathlener woont in het naast de molens gelegen huis Windlust.

De heer G. van Dijk, arbeider en wonende in Den Haag, is eigenaar van een nabij Windlust gelegen stuk weiland aan de Vliet. Daarnaast liggen stukken weiland die eigendom zijn van de heer J.A. Jongerbloed en de heer P. van Leeuwen.

Vanaf maart 1900 heeft hij tot zijn ergeris gemerkt dat de heer Mathlener, diens

Uit: 'Het Nieuws van de dag' van 28 november 1891.

LOON - HOUTZAGERIJ

**„WINDLUST”,
LEIDSCHENDAM,
bij W. MATHLENER.**

Ruime gelegenheid tot Wateren
en Zagen van zware Boomen
en Platen versnijden.

Uit: 'Het weekblad van het Recht' van maandag 15 juli 1901.

werkvolk, dienstbode en ook diens talrijke gezin met minderjarige kinderen van en naar Leidschendam en de houtzagerij Windlust en de naastgelegen woning gaan en ook over het perceel van de heer J.A. Jongerbloed, zonder toestemming van genoemde, lopen. Daarbij gebruiken zij ook regelmatig kruiwagens en handkarren. Voorts matigt de heer Mathlener zich op deze manier volgens van Dijk aan dat hij een zakelijk recht van erfdiensbaarheid (in dit geval een recht van overpad) heeft ten laste van het weiland van de heer van Dijk.

De weilandeigenaar meent daardoor een schade van 150 gulden (nu ongeveer: 2.000 Euro) te hebben geleden.

RECHTSZAAK BIJ DE ARRONDISEMENTSRECHTBANK DEN HAAG IN 1901

Kennelijk zijn de weilandeigenaar en de eigenaar van Windlust niet tot elkaar gekomen en hebben zij het probleem niet

onderling kunnen oplossen. Van Dijk stapt naar de rechtbank van Den Haag en eist daar als eiser tegen gedaagde het volgende:

EIS 1: dat de rechtbank in een declaratoir vonnis (in juridisch Latijn: 'sententia declaratoria') verklaart, dat gedaagde (de heer Mathlener) noch zijn werkvolk noch zijn gezinsleden gerechtigd zijn het weiland van de heer van Dijk te betreden;

EIS 2: dat de rechtbank verklaart, dat gedaagde op het weiland van eiser niet het zakelijke recht van erfdiensbaarheid (overpad) mag uitoefenen;

EIS 3: dat de rechtbank de heer Mathlener veroordeelt tot een schadevergoeding van 150 gulden aan de heer van Dijk.

Op 10 mei 1901 oordeelt de rechtbank in zijn vonnis als volgt:

1. De rechtbank wijst eis 1 van eiser toe en verklaart dat de gedaagde en de zijnen het weiland van de eiser niet mogen betreden;

2. De rechtbank verklaart eiser niet ontvankelijk in eis 2, omdat hij alleen wijst op feitelijke handelingen (betreden van en lopen over het weiland) door gedaagde, diens werkvolk en diens gezinsleden en niet wijst op documenten, waaruit het zakelijk recht van erfdiensbaarheid (overpad) al dan niet zou blijken;
3. De rechtbank verklaart eiser ook niet ontvankelijk in eis 3 betreffende een schadevergoeding en
4. De rechtbank veroordeelt eiser tot betaling van de proceskosten, een bedrag van 85,12½ gulden (vandaag de dag ongeveer 1.200 Euro).

HOGER BEROEP BIJ HET GERECHTSHOF DEN HAAG IN 1902

Tegen het vonnis van de rechtbank van 10 mei 1901 over het oordeel van de rechtbank over de niet-ontvankelijkheid van de eis om te oordelen, dat de heer Mathlener geen recht van erfdiensbaarheid heeft, is de eiser in hoger beroep gegaan bij het Gerechtshof. De uitspraak ('arrest') van het Gerechtshof over het hoger beroep van 'appellant', G. van Dijk (conform taalgebruik in de rechtspraak aangeduid met de term 'eiser') dateert van 24 maart 1902.

INHOUD ARREST VAN HET GERECHTSHOF VAN DEN HAAG:

Het oordeel van de rechtbank dat de eiser in zijn eis 2 (de rechtbank verklaart dat gedaagde niet het recht van erfdiensbaarheid mag uitoefenen) niet ontvankelijk is, wordt door het Gerechtshof ongegrond verklaard. Het vonnis van

de rechtbank van 10 mei 1901 wordt op dit punt door het gerechtshof vernietigd.

Het Gerechtshof vindt namelijk dat 1) niet alleen uit het voortdurend lopen over het terrein van de heer van Dijk door de heer Mathlener, maar ook 2) uit de gevraagde en gegeven Verklaring van de rechtbank ("Sententia Declaratoria" in het vonnis) is af te leiden dat voldoende duidelijk te kennen wordt gegeven dat de in de dagvaarding gestelde (feitelijke) daden overeenkomen met de mening van gedaagde over zijn gerechtigheid.

Met andere woorden: het gerechtshof denkt dat de heer Mathlener veronderstelt dat hij wèl het zakelijk recht op overpad heeft. Vervolgens verwijst het gerechtshof deze zaak terug naar de rechtbank met inachtneming van het arrest van het gerechtshof en wijst de zitting van 15 april 1902 aan als die waarin 'de zaak opnieuw ter rolle zal worden opgeroepen' (rechtspraakjargon voor: 'waarin de zaak opnieuw inhoudelijk zal worden behandeld').

NOG VERMELDENSWAARD IS HET VOLGENDE:

Eiser van Dijk heeft in 1902 ook nog geprocedeerd tegen de eigenaar van het tussen het perceel van eiser en het perceel van de eigenaar van Windlust, gelegen perceel grond, de heer J.A. Jongerbloed. Daarbij vindt van Dijk dat Jongerbloed door o.a. de aanleg van een brug en zandpad ten onrechte aan de eigenaar van Windlust en zijn gezinsleden en werkvolk gelegenheid biedt om

1°. voor en ten behoeve van de aan het heerschend erf grenzende perceelen sectie B, nos. 777 en 778, waarvan P. v. Leeuwen eigenaar is en de perceelen sectie B, nos. 765, 1440, 1384, 106, 1636 en 1439, waarvan W. A. Mathlener eigenaar is, zulks ten einde gemelde eigenaars en verder allen, die op gemelde perceelen te huis behooren, in de gelegenheid te stellen om ook gebruik te maken van het alleen aan gedaagde toekomend recht om over eischers lijdend erf te gaan en te rijden naar Leidschendam en zich den langeren uitweg door de Schoorlaan den Veurschen straatweg en de Damlaan naar Leidschendam te besparen; waarbij gedaagde zelfs toegelaten dat te dien einde over de heidingsloten tusschen het heerschend erf en voornoemde perceelen van P. v. Leeuwen en tusschen deze laatste en die van W. A. Mathlener bruggen met leuninggen gelegd werden, ter breedte van vier voet en hebbende gedaagde verder zelf aangezicht of op zijn heerschend erf doen aanbrengen een zandpad, dekkt met planken, ten einde dat verkeer te vergemakkelijken en te beschutten tegen den moerassigen bodem;

het terrein van Jongerbloed te betreden en erover heen te lopen. En het zo ook mogelijk te maken dat zij vervolgens het weilandperceel van eiser kunnen betreden en erover heen lopen. Hierdoor zou de waarde van het weilandperceel van eiser zijn gedaald. Hij eist daarvoor een schadevergoeding van de heer Jongerbloed van 200 gulden (nu ongeveer 2400 euro).

Het waarom van de hele slepende kwestie wordt dan duidelijk: 'voor een ieder, die van den kant van Veur naar Leidschendam gaande, zich den langeren Veurschenstraatweg en de Damlaan wil uitsparen' en 'om over het erf te gaan en te rijden naar Leidschendam en zich den langeren uitweg door de Schoorlaan den Veurschen straatweg en de Damlaan naar Leidschendam te besparen'.

publiceerd) geen nadere informatie meer gevonden.

Er is alleen nog een zogenoemde 'tussenuitspraak' van het gerechtshof Den Haag van 20 oktober 1902, waarin geoordeeld is om eerst nog getuigen te horen om pas daarna een definitieve uitspraak te doen. Waar de feiten en handelingen geen verder bewijs behoeven, moet het vonnis van de rechtbank 'alzo' (=dus) worden vernietigd.

Wellicht zijn beide partijen uiteindelijk toch tot een vergelijk gekomen? Of hebben zij - vanwege de veroordeling in de betaling van de proceskosten en de mogelijke eis tot schadevergoeding - afgezien van verder procederen?

Van Mathlener weten we dat zijn houtzagerij zich rond 1900 in financieel zwaar weer bevindt. Houtzaagmolens hebben het in die tijd zwaar te verduren en worden steeds meer ingehaald door de industrialisatie: stoomzagerijen hebben dan al veel efficiënter het zagen door traditionele zaagmolens overgenomen. Door het gebruik van andere materialen is er ook minder behoefte aan hout voor de huizen- en scheepsbouw. Zijn bedrijf wordt later omgezet in een NV. Weinig succesvol, in 1906 wordt Windlust, dan failliet, verkocht.

**Freek van der Woude
en Albert de Jong,
Molen De Salamander**

De rechtbank wijst deze eis op 21 januari 1902 af; de heer van Dijk gaat tegen dit vonnis in hoger beroep bij het Gerechtshof in Den Haag.

Over de vraag of en, zo ja, hoe het geschil uiteindelijk juridisch is beslecht, hebben we in het Weekblad van het Recht (het rechtskundig nieuws en advertentieblad, waarin alle rechtbankzaken worden ge-

DE ZEER GERENOMMEERDE HOUTKOPERIJ GENAAMD WINDLUST

**GESCHIEDENIS VAN HOUTZAAGMOLENS
DE SALAMANDER EN DE HOOP IN LEIDSCHENDAM.
'DIT IS DEEL 2 VAN HET ARTIKEL, HET EERSTE DEEL
VERSCHEEN IN ERF GOED NIEUWS VAN MEI 2019.'**

Met de komst van een tweede wind-zaagmolen breken voor Gosewijn van Dijk vanaf 1739 drukke tijden aan. Deze zaagmolen – later bekend als De Hoop – is direct aan de Vliet gebouwd. Als kostwinner heeft hij dan met zijn vrouw Jannetje de zorg voor 3 dochters en een zoon, als koopman in houtwaren zal hij in Veur en omgeving voor huizen en scheepsbouw en ongetwijfeld ook voor omliggende poldermolens veel hebben geleverd. Als gebruikelijk in die tijd gaat hij daarvoor financiële verplichtingen aan, blijkend uit hypotheekbrieven en obligaties.

In 1755 hertrouwt hij, dan weduwnaar, met Elisabeth Martinusdr van Spijk, gedoopt in 's-Gravenhage op 22 april 1716 en overleden in 1800. Zij is weduwe van

Willem van Oorde, tot zijn overlijden in 1751 zeepzieder in Leiden. Willem is samen met zijn broer Jan en zuster Maria erfgenaam van hun vader, de Delftse impostmeester Hendrik van Oorde, rijk geworden door namens de overheid belastingen – impost – te innen op wijn, brandewijn, koren en zout. Hij krijgt daarvoor een vast bedrag, het meerdere is voor hem zelf. Uiteindelijk – ter voorkoming van 'verdere disputen, verschillen en kostbaren processen' gaan de erfgenamen akkoord met de verdeling van de erfenis en ontvangt Willem van Oorde ruim fl. 30.000 en fl. 10.000 in obligaties en huizen. De lasten drukkende op de boedel zijn echter nog een schuld van fl. 75.000 aan impost. Deze worden door

Handtekeningen van Gosewijn van Dijk en Elisabeth van Spijk 5 februari 1767
(Bron: notarieel archief Delft)

Detail uit het register van geconfineerde 5 februari 1767 (Bron: notarieel archief Delft)

de erfgenamen betaald en zijn in mindering gebracht op de 'legitieme portie'.

Gosewijn van Dijk moet in zijn tweede huwelijk ook zorgen voor de bezittingen van zijn vrouw. Zij heeft eerder al in Leiden de zeepziederij en huizen uit haar bezit verkocht en is als erfgename verantwoordelijk voor de inkomsten uit het familiebezit van Willem van Oorde. Getrouwde vrouwen hebben in die tijd echter nog niet veel rechten om zelfstandig te mogen handelen. Voor haar koopt Gosewijn in Leiden enkele huizen, de opbrengst is zeker ook aan Gosewijn toegekomen.

GOSEWIJN EN ELISABETH GESCHIEDEN VAN 'BEDT, TAFEL, BIJ WOONING EN GOEDEREN'.

Met de gezondheid van Gosewijn gaat het later niet goed. In 1765 heeft Elisabeth, notarieel vastgelegd, speciale last en procuratie om zelfstandig te kunnen handelen en namens Gosewijn op te treden. Op 4 februari 1767 is in het Delftse Register van Geconfineerden vermeld dat Gosewijn zonder bepaling van tijd 'geconfineerd' (opgenomen) is in het Verbeterhuis de Vergulde Cabel Het Huis aan de Oostpoort, ook bekend als De Gekroonde Kabel is in Delft het enige verbeterhuis dat zich exclusief op mannen

Maaltijden - Traiteur - Catering

van Rijn Culinair

GEZOND

Damstraat 4 - Leidschendam
070-3204739 - www.vanrijnculinair.nl

HIER UW ADVERTENTIE?

ERFGOED LEIDSCHENDAM

Vraag naar de mogelijkheden!
info@erfgoedleidschendam.nl

Het Verbeterhuis 'De Vergulde Kabel' aan de Oostpoort te Delft.
Detail kaart Figuratief van 1711 (Bron: gemeente archief Delft)

richt. Mogelijk dat het de naam dankt aan lijndraaier Pieter van Houte, tot 1650 de eigenaar

De mannen, die 'aan verzwakte geestvermogens lijdende' zijn (krankzinnigheid, slecht gedrag, tijdelijk of tot wanneer iemand weer over zich zelf kan 'gouverneren') worden daar opgenomen: zonder bepaling van tijd, voor de duur van drie jaren, of tot tijd van beterschap.

In het Archief van Veur vinden we hier meer over. Zij zijn in 1767 gescheiden van 'Bedt, Tafel, bij wooning en goederen'. Elisabeth krijgt het beheer over alle roerende en onroerende goederen; voor haar rekening en verantwoordelijkheid zijn ook alle schulden. Ook neemt zij de opvoeding van haar kinderen op zich. Om aan Gosewijn een uitkering te kun-

nen betalen moet zij het huis, de houtzaagmolens en de houtwaren zo spoedig mogelijk verkopen en schulden en lasten vereffenen. Gosewijn krijgt jaarlijks fl. 200, in 4 parten van fl. 50; uit de opbrengsten moet zij voor Gosewijn obligaties kopen.

COMPAGNIESCHAP VAN NEGOTIE IN HOUTWAAREN TEN NAAME VAN MARTINUS VAN OORDE, W.Z. EN COMP.

Waarschijnlijk is haar zoon Martinus van Oorde samen voor zijn stiefvader Gosewijn in die moeilijke tijd eigenaar/compagnon geweest en wordt het bedrijf voortgezet in naam van zijn moeder. Op 18 oktober 1768 is geadverteerd dat de Compagnieschap van Martinus van Oorde W.Z. en Comp, koopman in hout, ge-dissolveerd en vernietigt.

Word geadverteerd, dat de Compagnieschap van **Negotie in HOUTWAAREN**, gecanteerd hebbende ten Naame van **MARTINIUS VAN OORDE, W. Z., en COMP.**, Koopman in **HOUT** aan den Leydiendam, met wederzyds genoesse van dezelve Compagnieschap, is gediffolveerd en vernietigd; Als mede dat de liquidatie en alle andere Zaaken, de gemelde Compagnieschap Concernerende zyn en blyven voor particuliere Reekening van de voornoemde **MARTINIUS VAN OORDE, W. Z.**, alleen, die mede alleen voorschreeve **Negotie** blyft Continueeren.

Advertentie 1768

C. VAN DER KOP, Procureur voor de respectieve Hove van Justitie in Holland, en **H. DE BRUYN**, Notaris in 's Hage, zullen op Dingsdag, den 17 Mai, 1768, in de Kastelenye in 's Hage verkoopen: De twee hegte sterke en zeer favorabel geleege **HOUT-ZAAGMOOLENS**; de twee Stukken extraordinair schoon Weiland; alsmede de fraaije en vermakelyke Huifinge, alles staande en geleege aan den Leidendam aan de Vliet; breeder by de Advertentie in de Haagse Courant van den 18 Maart, 1768, mitsgaders by geaffigeerde Biljetten omschreeven; zullende de Gunninge geschieden des avonds ten 8 uren.

Bron: Haarlemse Courant 14 mei 1768

1 NOVEMBER 1768: VERKOOP VAN DE HOUTZAAGMOLENS

De 'gesepareerde huisvrouw' van Gosewijn, moet hun bezittingen verkopen. In het voorjaar van 1768 verschijnen in enkele kranten advertenties: twee hegte, sterke en zeer favorabel geleege houtzaagmolens, 2 stukken schoon weiland en fraaije en vermakelijke huizinge worden op 10 mei geveild en op 17 mei gegund en verkocht in de Castelenye in 's-Gravenhage.

Arnoldus Theodorus Zoodaar, een actieve Haagse meester-timmerman en koopman, koopt op 1 november 1768 de helft voor fl. 10.000. Daarbij ook twee stukken land en alles wat nagelvast bij de molens behoort, met uitzondering van de gereedschappen. De molens zijn nog steeds belast met hypotheek-brieven, fl. 6.000 uit 1738 bij Jan Tack, Medicine Doctor in Leiden en fl. 2.000 bij de Her-

vormde Kerk in Voorschoten. Zoodaar neemt de helft van deze schuld over; binnen veertien dagen moet hij ook fl. 6.000 betalen in goud en zilver geld. Bij eerder overlijden van Elisabeth heeft haar zoon Martinus het recht haar helft van de molens 'aan te staan'. Bij overlijden van Zoodaar gaat het gehele bedrijf over naar Elisabeth. In Veur vindt op 16 februari 1769 de registratie plaats. Elisabeth is dan vermeld als weduwe.

COMPAGNIESCHAP ZOODAAR EN VAN OORDEN & COMP.

Martinus van Oorde gaat op speciale last en procuratie van zijn moeder Elisabeth met Zoodaar per 1 november 1768 een Compagnieschap aan: Zoodaar en van Oorde & Comp. Het is een Sociëteit of Gemeenschap van **Negotie** 'in het kopen, bewerken en vernegotieren van allerlei soorten houtwaaren waaronder eijke, grijne en andere houtwaaren', o.a. voor

molenroeden en assen. Winst en verlies zijn voor de compagnons; boekhouder is Mons. Jan van Eijck, schoolmeester in Leidschendam. De voorraad hout en gereedschappen is geïnventariseerd en getaxeerd. Arbeidsloon en reparaties worden betaald uit de gemeene cassa. Maandelijks moeten de boeken gesloten worden, iedere 6 maanden moet het grootboek nagezien en de balance getrokken. Dit moet binnen acht dagen plaatsvinden, afgesloten met beider handtekening. Beide compagnons hebben een sleutel voor de ijzeren kist met penningen. Zij mogen geen negotie doen zonder medeweten van de ander. Wordt dat toch ontdekt dan krijgt de overtreder een geldboete van fl. 200. Dit bedrag is voor de Gereformeerde armen in Voorschoten. Moet er 'voor hier of daar tot voorstelling naar toe gereisd worden' dan worden de kosten vergoed. Voor reiskosten naar Amsterdam wordt een bedrag van fl. 10 en vijf stuivers afgesproken.

Zoodaar betaalt fl. 2.000 voor de gereedschappen en vaartuijgen. Hij mag het huis van Elisabeth kosteloos 'melioreren' en voor zichzelf een huis timmeren; de 'heymasten voor de grondsclag' worden door van Oorde om niet geleverd. Het overige hout wordt voor inkoopprijs geleverd.

Op 18 maart 1769 worden aanvullende bepalingen vastgelegd. Handtekeningen mogen door beiden gezet worden, geld moet binnen 48 uur in de cassa opgeborgen zijn. Wissels en leningen mogen niet afzonderlijk worden aangegaan op straffe van betaling van een boete. Nalatigheden en verzuim bij transacties van een van beiden moeten direct in de cassa worden verwerkt. Zoodaar mag voor zes jaar in het oude huis van Elisabeth wonen zonder huur of douceur te betalen. Het woonhuis wordt door hem behoorlijk 'geremanieerd' en gerepareerd met hout - om niet - uit de negotie. Leeft zij in 1775

www.destoof.nl
Stompwijkseweg 18c, Leidschendam

sinds 1982

DE
Stoof
meubelmakerij
& showroom

o.a. kamers en suite | tafels | wandkasten
TV-/audiomeubels | dressoirs
inloopkasten | linnenkasten

Met liefde gemaakt

nog, dan moet Zoodaar binnen 4 maanden het huis ontruimen. De Coepelkamer is voor gemeen gebruik om de 'calanten' te ontvangen.

OPHEFFING VAN DE COMPAGNIESCHAP

Elisabeth van Spijk herroept op 4 september 1769 de overeenkomst van november 1768 van Martinus en Zoodaar. Zij verbiedt haar zoon verder te ageren, 'als zullende zij comparante alle hetzelfde houden van onwaardigen en onbestaanbaar en tot voorkoming van alle disputen en onenigheden welke zouden kunnen ontstaan of resulteren, of wanneer er geen balance wordt opgemaakt'. Zij draagt al haar bezittingen over aan Zoodaar (houtwaren in haar privé bezit en in de compagnie). Zoodaar neemt haar schulden over; moet haar dan fl. 5.975 betalen en voor fl. 525 meubilair, behalve wat in de Coepelkamer staat.

In de Leydsche Courant van 19 februari 1770 en in de Amsterdamsche Donderdagsche Courant van 8 maart 1770 verschijnen advertenties. Iedereen die nog aanspraak wil maken op eventuele vorderingen op de opgeheven Compagnieschap van Martinus van Oorde W.Z. en Compagnie moet zich nog tot uiterlijk 1 mei 1770 wenden tot secretaris Melchior Bos in Voorburg. Zo niet, dan staat hen geen betaling te wachten.

Martinus vertrekt dan voor de Oost Indische Compagnie ter Kamer Amsterdam naar Indie als sergeant. Blijft onderweg achter in Kaap de Goede Hoop, waar hij in

1779 overlijdt. Moeder Elisabeth doet nog jarenlang daarna verwoede pogingen om als erfgename in bezit te komen van de legitieme portie, waarschijnlijk ook om de schulden die Martinus heeft achtergelaten, nog te kunnen betalen.

1770: DE WEDERHELFT VAN DE HOUTZAAGMOLENS VERKOCHT

Weduwe Elisabeth verkoopt 28 april 1770 ook de wederhelft van haar bezit, de twee houtzaagmolens, erf, huizen, schuren en land aan Zoodaar. Op de molens rusten nog de schulden van Gosewijn van Dijk bij de Kerk van Voorschoten, bij Jan Tack en een nieuwe schuld aan Jan Balthazar Strick van Linschoten van fl. 5.000. Zoodaar neemt de schuldbrieven over en betaalt fl. 3.000 in contante gelden. Zoodaar is nu volledig eigenaar van de houtnegotie. Haar dochter Eva van Oorde ontvangt bij die gelegenheid de legitieme vaderlijke portie van fl. 3.000 en ziet af van verdere aanspraken op zijn nalatenschap.

Zoodaar breidt een jaar later het molenterrein uit en koopt van Maria Gijsbertsdr van Haastrecht voor fl. 2.600 enkele stukken omliggend weiland. Voorwaarde is dat de verkoopster de hennep in de sloot tussen haar woning en het verkochte land zal mogen 'te roozen leggen'.

DE MOLENS DOOR EEN ONGEVAL WELEER OMVER GESTOTEN

In de jaren '70 van de 18e eeuw wordt houtkoper Zoodaar door een grote ramp getroffen. De eerste vermelding over deze ramp, het afbranden van de beide

UITSPANNINGEN.

HEILWENSCH
AAN MYNEN VRIEND
DEN HEER
ARNOLDUS THEODORUS ZODAR,
TER GELEGENHEID
VAN HET INWYDINGS FEEST,
VAN DESSELFS
TWEEDE MOLEN,

Gevierd den 25. Mey 1780.

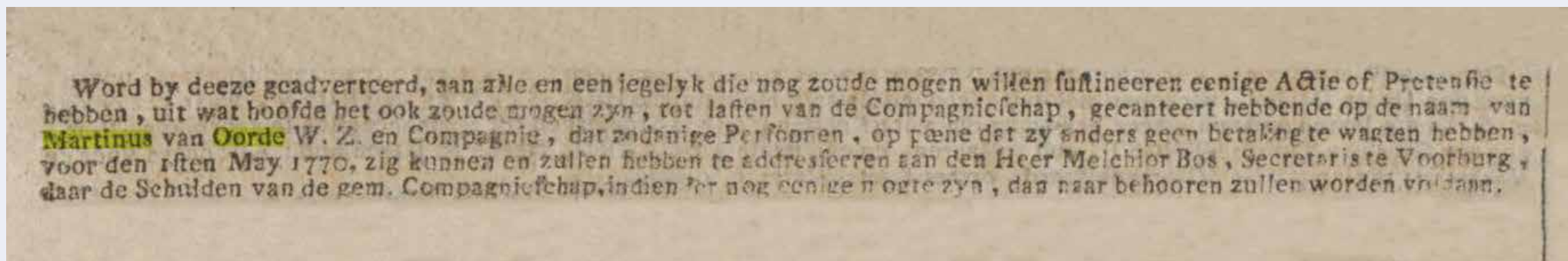
De tyding, waarde Vriend! die me onlangs kwam ter ooren,
Dat, op dees' blyden dag, uw' Molen Ingewyd
Zou worden, was welkra in staat, my aan te spooten
Tot Dichten: 'k was geen Vriend, zoo 'k zweeg, op deesen tyd.
Trof my weleer uw ramp; waarom zou 'k thans niet deelen,
In de gewenschte vreugd, die, door u, word gesmaakt?
Moet het genoeg, dat gy voeld, myn hart niet streelen?
Daat het geluk een 's Vriends een' Vriend altyd vermaakt.

't Is

DICHTLIEVENDE

't Is waar: de zoete rust, die gy lang had genooten,
Op WINDLUST, dit verblyf, dat ieders oog bekoord,
Werd, door een ongeval, weleer omver gestooten;
En gy, op 't onverwachtst, in uw geluk, gestoord,
Ja! zoo 'k my niet bedrieg, is 't even nu Vyf Jaaren
Geleeden, dat de ramp, waar op ik doel, u trof;
Doch thans behaagd het GOD, zyn' gunst u te openbaaren.
Wat heug'lyk tydstip! Wie vind hier, voor vreugd, geen stof?
Hoe naar vertoonde zich die nacht niet voor uwe oogen,
Toen, ondanks alle zorg, het vuur nam de overhand!
Hoe ras was uw geluk, in rook en asch, vervloogen;
Hoe ras was alles, tot den grond toe, afgebrand!
Dit treffend ongeluk moest u het hart doen scheuren
Van droefheid, daar gy zaagt, dat niets, door het geweld
Der vlammen, was gespaart: thans mag het u gebeuren,
Dat ge alles weder ziet in voor'gen staat hersteld.
Hoe gaerne zou ik niet aan u, myn' Vriend, verhaalen,
Wat vreugd, om uw geluk, door my, genooten word;

Dan

Bron: advertentie Amsterdamse Courant 1 maart 1770

molens, treffen we aan in 'De Nederlandsche Stad en Dorp-Beschrijver' uit 1799: 'Anno 1773/1774 branden in Veur twee houtzaagmolens af met aldeszelfs aanbehoren'. Bij Jan Breur uit Delft heeft Zoodaar fl. 46.000 geleend, vermoedelijk om de herbouw van de afgebrande molens te kunnen financieren. Tussen 1778 (De Salamander) en 1780 (De Hoop) zijn de molens herbouwd.

Op 25 mei 1780 wordt in een 'Heilwenscher gelegenheid van het Inwijdingsfeest van desselfs tweede molen' onder andere vermeld: 'door een ongeval weleer omver gestoten', 'tot de grond toe afgebrand' en 'is 't even na vijf jaaren geleden'. In de heilwens wordt dan ook al het huis Windlust vermeld: 'Op Windlust, dit verblijf dat ieders oog bekoord'.

HERBOUW VAN DE MOLENS MET STEUN VAN ORANJE?

De Oranjegezinde C. Siliakus uit Voorburg gaat in de Patriottentijd fel te keer tegen alles wat patriots is. In 1785 verwijst hij naar Prijn, in die tijd een actief patriot 'die de kunst bezit om de Weldaden, die

de Prins na het afbranden der molens van zijn schoonvader beweesen heeft, glad en al te vergeeten'. Het is bekend dat Stadhouder Willem IV burgers, 'door het een of ander ongeluk in kommerlijke rampe gestort', vaak met een geldbedrag heeft gesteund. 'Om andere maar stilzwijgende voorbij te gaan kan hier van getuige Mr Prijn zijn Schoonvader wanneer een Fel vernielende Vlam deszelfs Zaagmoolens had verteert, was het niet den Vorst die uit deszelfs Prive Beurs hem Duijzende van Guldens schoot zonder Intrest en hem Honderde van Dukaaten schonk?'. Heeft Zoodaar na de brand inderdaad van de Prins geld ontvangen? Oranjegezinde roddel, achterklap?

COMPAGNIESCHAP VAN HOUT-NEGOTIE, FIRMA ZOODAAR EN PRIJN

Jan Anthonij Prijn is in 1778 getrouwd met Stephana, dochter van Zoodaar. Met zijn schoonvader is hij vanaf 1 januari 1779 eigenaar van de Compagnieschap van Hout-negotie, de Firma Zoodaar en Prijn. Bij notaris Samuel Prijn Jzn in Delft is vastgelegd dat beiden de helft van de

molens, huizen, houtwaren en erf in eigendom krijgen. Per jaar moet f 1000 of meer worden afgelost. Prijn participeert in de helft in de openstaande schulden. De cassa wordt gehouden ten huize van Zoodaar, beiden mogen fl. 50 per maand opnemen voor hun huishouden. Aan het einde van het jaar wordt de balans opgemaakt. Winst en verlies zijn voor beiden. Brievenport en onkosten betaalt degene die hout verkoopt. Prijn behoudt de vrije bewoning van de het huis, erf en tuin 'naast dezelve huijzinge (Windlust) in den voorleeden jaare 1778 nieuw opgebouwd'. Bij overlijden van een van hen moet de weduwe op haar kosten een meesterknecht aanstellen. Bij overlijden van Zoodaar heeft Prijn de 'optie en kans' om het bezit van Zoodaar aan te staan. Dat wordt beoordeeld door 4 neutrale en waardige personen, samen met een 5e persoon.

Jan Breur - de grootvader van Prijn - heeft de Compagnieschap gefinancierd met in totaal fl. 70.000. Hij bemoeit zich verder niet met het bedrijf, heeft echter wel het recht tot inzage in het reilen

en zeilen van de compagnie, mag de boeken nazien en zo nodig maatregelen nemen.

OPHEFFING VAN DE COMPAGNIESCHAP VAN HOUT-NEGOTIE, FIRMA ZOODAAR EN PRIJN.

Zoodaar koopt in 1780 in Zoeterwoude gronden en gebouwen aan als basis voor een nieuwe houtzagerij en gaat daar zijn werkzaamheden als molenaar, koopman, zakenman en financier voortzetten. Zoodaar en Prijn 'hadden redenen die hun permoveerden de Compagnieschap van Hout-negotie Firma Zoodaar en Prijn te dissolveren en het contract geheel en al te vernietigen'. De Compagnieschap wordt per 8 augustus 1781 met beider instemming opgeheven. Prijn zet de houtnegotie met de dan al herbouwde molens alleen voort.

Albert de Jong

ZWART & PARTNERS

Zwart & Partners Network Notarissen
Van Ruysdaellaan 41
2264 TK Leidschendam-Voorburg

T (070) 320 05 00
kantoor@zpnn.nl
www.zpnn.nl

OK2PRESS

HUISSTIJLEN • PRE-PRESS • DRUKWERK

070 413 00 30 | WWW.OK2PRESS.NL

HET OPEN JONGEREN CENTRUM DE SATER

HET OPEN JONGEREN CENTRUM 'DE SATER' KENT EEN LANGE ALS EVENEENS ROERIGE GESCHIEDENIS

Het gebouw van de Sater op de hoek van de Koningin Julianaweg en de J.S. Bachlaan 1980.
(Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Het oude schoolgebouw uit 1884, staat alweer enige tijd leeg als het in 1971 het onderkomen wordt van het jongeren-centrum 'De Sater'. Er is met name in die jaren een toenemende vraag naar een locatie waar de jeugd zich kan vermaken. Maar in mei 1979 adviseert De Leidschendamse Dienst gemeentewerken om het gebouw af te breken. Het voormalige schoolgebouw verkeert in een dermate slechte staat dat herstel financieel gezien voor veel te hoge kosten zou gaan zorgen. Het advies luidt om op deze locatie een multifunctioneel gebouw neer te zetten dat in nauw overleg met

de toekomstige gebruikers ontworpen kan worden.

Het gemeentebestuur van Leidschendam speelde eind jaren dertig met de gedachte om op deze specifieke plek het nieuwe gemeentehuis van Leidschendam te laten bouwen. Maar architect Kropholler had een ander idee voor een nieuw gemeentehuis.

Gedurende de zomersluiting van juni 1982 blijft de soos van het oude schoolgebouw gewoon open. Je kon hier elke woensdag vanaf 14.00 uur terecht voor

Bestuursleden van de Sater buigen zich in 1981 enthousiast over de nieuwbouwplannen voor de nog te realiseren nieuwbouw van het jongeren centrum KJ44. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg).

muziek, spelletjes, tafeltennis en bij de bar kon men een versnapering halen. De entree was gratis

De gemeente heeft inmiddels aan de overkant van de straat alle panden van de Koningin Julianaweg 32-44 in eigendom en is voornemens deze te slopen. Met name het zo karakteristieke pand van de brood en banketbakkerij van Lipman (gebouwd in 1919) is in slechte staat.

Tussen de panden van Lipman en magazijn Succes is nog sprake van een smalle poort. Van het doortrekken van de J.S. Bachlaan richting de Oude Trambaan was nog geen sprake. Het is bijna niet

voor te stellen, dat waar ooit de stoomtram snerpend en fluitend langs deze arbeiderswoningen reed, nu het jongeren centrum KJ 44 en het medisch centrum Leidschendam zijn gevestigd. Het is december 1977 als de laatste woningen, wegens beoogd brandgevaar met Oud en Nieuw, tegen de grond gaan.

Op donderdag 15 juli 1983 gaat de vlag in top op de ruwbouw van het nieuwe gebouw van de Sater (KJ44) aan de Koningin Julianaweg. Het hoogste punt is bereikt en het pannenbier staat klaar.

De nieuwbouw is ontworpen door architect Galjé uit Wassenaar en uitgevoerd

Op de foto uit 1968 zien we van rechts naar links, de serre van magazijn Succes, de brood en beschuitbakkerij van Lipman, de schoenmakerij van Bosman en uiterst links het schilderbedrijf van Dorus van Heijningen. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

De achterzijde van de woningen aan de Koningin Julianaweg biedt in 1969 nog een zeer rustiek beeld met diverse kleine fabriekspanden, waaronder geheel rechts het pand van de pindarepenfabriek. Helemaal links zien we nog het schoolgebouw. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg).

KOM LANGS VOOR
COMPLEET INTERIEURADVIES

Raamdecoratie
Gordijnen, shutters, jaloezieën, horren

Vloeren
Parket, laminaat, PVC, tapijt, marmoleum, vinyl, liquide design vloeren

Slapen
Bedden, boxsprings, matrassen, kussens, dekbedovertrekken

50% KORTING
OP ELKE 2DE LUXAFLEX HOR

SCHUIJT
BINNESSPECIALIST

BINNENSPECIALIST.NL

Binnesspecialist Schuijt
Damiaan 76
2245 AP Leidschendam
T 070 - 3201400

Openings tijden
Zondag gesloten
Maandag: 12:00 tot 18:00
Dinsdag: 09:00 tot 18:00

Woensdag: 09:00 tot 18:00
Donderdag: 09:00 tot 18:00
Vrijdag: 09:00 tot 18:00
Zaterdag: 09:00 tot 17:00

Op 4 maart 1983 leggen mevrouw Rijdsdorp-Fris, zijnde bestuurslid van de Sater en de wethouder Hendriks samen de eerste steen voor het nieuwe Satergebouw aan de Koning Julianaweg 44 (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg).

door aannemer Waaijer De bouwkosten werden in december 1981 geraamd op 1,4 miljoen gulden. In augustus 1982 verleent de gemeenteraad een krediet van 880.000 gulden voor de bouw van het jongerencomplex en vervulde hiermee de wens voor de realisatie van hét jongerencomplex voor theater, cultuur en welzijn. Het gebouw beslaat een oppervlakte van 315 vierkante meter.

waar menig oud Leidschendammer lager onderwijs heeft genoten en de jeugd zich heeft vermaakt. Op de plek van de school is het huidige appartementencomplex 'Raadhuisstaete' gerealiseerd.

Op vrijdag 4 maart 1983 vindt de officiële opening plaats van de 'nieuwe' Sater.

In datzelfde jaar wordt het oude schoolgebouw afgebroken. Een schoolgebouw

De jeugd wethouder de heer Gerard Hendriks, overhandigde aan de interim voorzitter van de Sater één van de oude muurankers van het voormalige schoolpand aan de Koning Julianaweg 1983. (Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg)

Reclamemaekers zonder fratsen

DE LIMONADE FABRIEK
Leidschendam
Satergebouw
junioren centrum

www.limonadefabriek.com

SATER

KON. JULIANAWEG 44
LEIDSCHENDAM

DE DIJK

Zondag 27 december
in SATER

Aanvang 22.00 uur
Toegang 12.50 aan de zaal,
10,- voorverkoop
Voorverkoop bij Van Leest
Leidsenhage en bij Sater

Earth and Fire in De Sater

Op vrijdag 12 februari troed de legendarische Leidschendamse/Voorburgse formatie Earth and Fire op in de Sater, Kon. Julianaweg 44 te Leidschendam. De band rond Jerney Kaagman en Ab Tamboer was in de zeventiger jaren één van de succesvollere Nederlandse bands. Wereldbekend zijn de hits: "Susans' Memento", "May Be Tomorrow", "Weekend". In 1983 herd Earth and Fire op te bestaan maar is in 1987 heropgevoerd. Naast de bekende hits staan

Earth and Fire ook nieuwe nummers. De bezetting van deze top band is: Jerney Kaagman - zang, Ab Tamboer - drums, Bert Ruiten - bas, Tom Scherpman - keyboard, Jans Ploter - keyboard en Age Kat - gitaar. De toegang is / 15,- per persoon en de aanvang is 22.00 uur. Voor deze avond zijn nu voorverkoop-kaarten verkrijgbaar à / 15,- bij de Sater, Van Leest in Leidsenhage, Besprekingsbureau Haagse Courant en Ploter-Platen in Den Haag.

Compilatie van een aantal bands welke speelden in de Sater in de jaren 80.

DE GLORIEJAREN VAN KJ44

Na de opening in 1983 zal KJ 44 hét jeugdcentrum van Leidschendam en omstreken worden. Het jongeren centrum was een muzikale smeltkroes van hardrock tot popmuziek. Alle genres kwamen uitgebreid aan bod, soms met

de nodige overlast voor de burens tot gevolg.

KJ44 bood letterlijk en figuurlijk een open podium voor eenieder die zijn of haar band wilde laten horen aan een enthousiast publiek.

Kerstvakantieprogramma '86 in de Sater

Kerstvakantie Programma '86 in de Sater.
Kon. Julianaweg 44, Leidschendam
Vrijdag 19 december:
AVAJON start Nederlandse scene in de Sater. Avajon is één van de beste Nederlandse hardrockbands sinds jaren! Zij hebben twee succes opgetreden in het voorprogramma van Gary Moore in november 1985 en in 1986 op de Aardschok festival in Nederland en België. De vijf ver-

Vrijdag 26 december, Tweede kerstdag: THE NITS
Na succesvolle concerten in Finland, Duitsland, Athene en Paris, treden The Nits op in Leidschendam! The Nits zijn bekend genoemd met de hit Tutti Ragazzi van de LP "Tent". Andere LP's zijn: New Fall, Work, Omek, Kilo, en Ardeu Sweet Baby met de hit Nissio. De nieuwste LP "Hank" wordt bepaald door 'tevens uitgeleend, waarbij The Nits zich niet bekommeren om concurrentie

Zondag 28 december De "Open Sater" Kampioenschappen.
Op zaterdagmiddag vanaf 14.00 uur wordt er een Klavejas, Darts, Flipper- en Tafelvoetbal competitie georganiseerd, de inschrijfgeld kost / 2,50 per persoon per wedstrijdronde.

Maandag 29 december Voorburgse jongeren Tegen Kerstvakantie.
Op maandagavond vanaf 20.00 uur

Avajon is melodieus hardrock, wat ook te horen is op de eender die jaar verschenen mini-album "The Third Move". De zeventien die Avajon nu in Nederland geeft zijn de laatste tot eind 1987, dus mis deze kans niet om deze grootste act te zien! De toegang is zes gulden, aanvang 22.00 u.

Op beide kerstdagen is de Sater in de middag en de avond geopend.

trants en te rijk speelt, inventief en ontbrekend want tonen. Het live-geleid wordt bepaald door verrassende combinaties van akoestische en elektronische instrumenten. The Nits bestaan momenteel uit: Henk Hofstede - zang, bas en gitaar, Rob Kloet - gitaarwerk - en Robert Jan Sips - toetsen. Kaarten in de voorverkoop kosten 8 gulden en zijn verkrijgbaar in de Sater. Aanvang 22.30 uur, zaal open om 21.00 uur, toegang 10 gulden.

organiseert het VJTK een informatieve thema avond over de kriebelopening en de wapenwedloop in de Sater. Er worden drie video's versonden en aan de hand hiervan kan er over deze problematiek worden gediscussieerd. Er treden ook één of meerdere bands op. Voor deze gezellige avond is de toegang gratis maar vrijwillige bijdragen in de kosten zijn welkom.

SATER

KON. JULIANAWEG 44
LEIDSCHENDAM

CANDY DULFER'S FUNKY STUFF

Dubbelconcert Arctic Heat en de Raspers

Op vrijdag 16 juni geven de Haagse band Arctic Heat en de Voorburgse band De Raspers een dubbelconcert in De Sater. De zaal gaat open om 21.00 uur en de entree bedraagt 7,50,-.

De Raspers

Hoewel De Raspers al ruim vier jaar de sadelfunctie: podia, concerten, maken, bestaat de huidige bezetting pas sinds herfst 1986. Allen hebben de 'roots' in dezelfde Voorburgse staat liggen, daarom kennen ze elkaar ook al jaren. De bijna vanzelfsprekende, heftige band vindt zijn wortels in het ongebruikelijk enthousiasme en de tonneloze inzet. Het voornamelijk Nederlandse repertoire van pure pop tot ruige rock is zeld.

Arctic Heat
Eind 1987 bestonden de vier leden van Arctic Heat de muzikale koppels met af en toe reggae en jazz invloeden. De verschillende eigen songs zijn sterk, goed afgewerkt en het geheel heeft een opmerkelijke diepe dimensie. Godsvot speelde en met gepaste show leverde de band een bewijs dat rock nog leeft in Nederland.

Programma de komende weken
14 juli Fatal Flowers
8 september Claw Boys Claw.

In de jaren tachtig bood de agenda van de Sater een zeer gevarieerd aanbod op popmuziek met optredens van ondermeer: The Nits (kaartje 8 gulden), Candy Dulfer, De Dijk, (kaartje 10 gulden) Earth & Fire met zangeres Jerney Kaagman (kaartje 10 gulden), Herman Brood en his

wild romance, Fatal Flowers, Claw Boys Clay, een dubbelconcert van de Haagse band Arctic Heat met de Voorburgse band De Raspers.

Veel van deze bands hebben hun weg gevonden in de popmuziek en speelden op

vele muziekpodia. Candy Dulfer speelde op vrijdag 18 december 1987 in de Sater, in datzelfde jaar stond zij in het voorprogramma van Madonna in Feyenoord stadion in Rotterdam.

De Sater steunde voornamelijk op vrijwilligers en had één beroepskracht voor twintig uur in de week. Het aanbod van muziek moest breder en hiervoor werden ook ander bands uitgenodigd. Op 25 augustus zal de Johnny Mars Bluesband komen spelen. Tussen 1989 en 1994 verzorgen o.a. Jules Deelder, Chevy Rockers, Virgin Dreams, Under Influence, Kasmir, rockband Expo, formatie Flyer optredens in de Sater.

Maar de jaren negentig brachten ook de nodige zorgen. In maart 1991 bestond de Sater twintig jaar, dit werd gevierd met een overzichtstentoonstelling. Deze werd samengesteld door Ab van de Burg, de man van het eerste uur.

In november 1991 gaan er geruchten dat de Sater deels naar de Amstelhoeve moet verhuizen.

De bestuurders van de Sater, Philibert Eekhof, Rob Koning en Gees Stolk verzetten zich tegen het plan van het college van B&W om alleen de podium activiteiten te laten plaatsvinden in de Sater. Alle andere activiteiten moeten verhuizen

Het Leidschendamse Krantje

21 MAART 1991 PAGINA 43

Tentoonstelling 20 jaar De Sater

Naar aanleiding van het 20-jarig bestaan van O.J.C. de Sater was er dinsdag 19 maart een receptie in het gebouw aan de Koningin Julianaweg. Er was o.a. een tentoonstelling ingericht van 20 jaar De Sater met allerlei oude kroniekeren en aankondigingsposters. Persingsmeester van De Sater, Ab van de Burg, één van de 'mannen van het eerste uur', gaf een toelichting bij de esdagjes

Het weekblad Het Krantje 21 maart 1991 i.v.m. 20-jarig bestaan van de Sater

naar de Amstelhoeve aan het Fluitpolderplein. Logistiek gezien een moeilijk uit te voeren plan en bovendien werd het jongerenwerk van Cobra op de Amstelhoeve al de wacht aangezet.

Het is inmiddels augustus 1995 als er verhalen de ronde doen dat de Sater een combinatie zou zijn van rotzooi trappen, te veel drinken en het hebben van een slechte naam. Ronald van Swieten (vrij-

williger bij de Sater) is het zat. Alle betrokken partijen proberen het jongeren-centrum De Sater boven water te houden. Een uitgelekte brief richting de gemeente veroorzaakt de nodige paniek.

In de week van 15 tot 24 maart 1996 viert de Sater haar 25-jarig jubileum. Er is niet echt rede voor een feest, de toekomst van de Sater hangt aan een zijden draad. In de wandelgangen wordt gefluisterd dat

SLAGERIJ EETERIJ PIET SCHOLTEN AL 4 GENERATIES UW WILDSPECIALIST

SLAGERIJ • EETERIJ
PIET SCHOLTEN

Damstraat 2c Leidschendam
Tel. 070 - 327 28 43
Fax. 070 - 320 81 71

de gemeente de subsidiekraan langzaam dicht zal draaien en voornemens is om het pand te verkopen. Maar ondanks deze sombere berichten wordt er toch een feestje gevierd. Na de receptie op vrijdag 15 maart, voor diverse genodigden, gaat de feestweek van start. Een van de bekendste vrouwelijke dj's van Europa 100% Iris zal van de partij zijn. Kaarten á 15,00 gulden zijn in de voorverkoop verkrijgbaar. Begin 1996 steunen de diverse politieke partijen het beleid van de toenmalige wethouder Van de Meule om de Sater eens onder de loep te nemen en het bestaansrecht te overdenken. Groen Links noemt de Sater echter van groot belang voor de Leidschendamse jeugd.

Er zijn op dat moment naast KJ44 nog vier jongerencentra: Zloty, Dormibella, Cobra en nog één in Stompwijk.

In oktober 1996 besluit het college de subsidieregeling met de Stichting De Sater te stoppen. KJ44 trekt te weinig bezoekers en er moet sprake zijn van een verbreding van de aangeboden muziekstijlen en beleidsmatige ondersteuning. Vanaf 1991 werd al in een evaluatienotitie over het jongerenwerk vastgesteld dat de toekomst van KJ44 verbetering behoeft. Ondanks alle inzet van zowel de vrijwilligers als beroepskrachten ziet de toekomst van het jongeren centrum er niet goed uit.

In 1996 krijgt de Sater nog een subsidie van 91.000 gulden, maar voor 1997 zal de hoogte van de subsidie nog nader worden vastgesteld.

In 1998 neemt de wethouder aan de hand van een voortgangsrapportage de beslissing dat het gebouw wel een podiumfunctie blijft houden maar dat het gebouw KJ 44 in handen komt van de gemeente. De Sater kan dus niet meer vrij beschikken over het gebouw.

Volgens Lilian Japing (publiciteitsmedewerker bij de Sater) heeft De Sater / KJ 44 eind jaren negentig ook te leiden onder de nodige concurrentie. Jongeren trekken massaal naar Het Paard in Den Haag, de Boerderij in Zoetermeer of naar het Biggetje honderd meter verderop. De laatstgenoemde is de grootste commerciële concurrent van de Sater. Volgens de wethouder, de heer Martin Vermeulen, kost de KJ44 de gemeente per jaar zo'n 175.000 gulden. Een onhoudbare situatie.

Het is 1999 als het college van B&W de horecaondernemer René Boogaart toestemming geeft om het pand van KJ44 gedeeltelijk te gebruiken voor zijn horecafeesten op zaterdag. Het betreft hier een tijdelijke overeenkomst tot zijn discotheek in Leidschenveen klaar is. René Bogaart zal verhuizen om zo in KJ 44 plaats te maken voor Dormibella. Deze moeten immers hun pand aan de Rijnlandstraat uit. Het pand aan KJ44 wordt verbouwd, er komt een aparte ingang, eigen garderobes en eigen portiers. De naam op de gevel wordt nu 'huis van Oranje'

Op 29 april 1999 viert René Boogaart in samenwerking met Lucienne Schouten zijn eerste 'Koninginnen nacht' in de Sater.

Het nieuwe Satergebouw aan de Koning Julianaweg 44.
(Bron: gemeentearchief Leidschendam-Voorburg).

Een groot feest voor jong en oud. Het feest begon om 20.00 uur en heeft tot in de late uurtjes geduurd. Ondanks alle goede bedoelingen en maatregelen moest het 'Huis van Oranje' in 2002 dicht.

De jongerenorganisatie Rockz was al enige tijd gevestigd in KJ44. In de zomer van 2004 is het plan om ook Dormibella en het Welzijn en Dienstencentrum (WED) hier een plek te geven. Zowel de voorzitter Peter van den Heuvel van Dormibella als Rutger Stolk van Rockz zijn positief over deze vorm van samen-

werken. Alhoewel beide qua muziek-aanbod nogal verschillen kan dit gevarieerde publiekaanbod ook een voordeel zijn. Dormibella kan op zaterdag en zondag gebruik maken van de accommodatie. Rockz krijgt een podium op donderdag en zaterdag. Het Welzijn en Dienstencentrum is aanwezig op vrijdag en zondag.

Maar er moet eerst flink geklust worden, op 12 september 2004 krijgt Dormibella de sleutel van hun nieuwe ruimte in KJ44. Dat was even schrikken, het was

een compleet kale ruimte met een keukenblokje en een bruikbare geiser, de rest was gesloopt. Eén van de bestuursleden, Willam van Rutte, ziet het van de positieve kant. 'Hoe vaak krijg je de kans om een jongeren centrum naar eigen smaak en inzicht op te bouwen'.

Zij organiseren met een enthousiaste groep medewerkers regelmatig feesten voor de jeugd vanaf zestien jaar, die zich niet thuis voelen in een gewone disco. Op zaterdag 5 november 2005 betreft jongeren sociëteit Dormibella officieel op hun nieuwe locatie aan de Koning Julianaweg 44.

Dormibella heeft een deel van de benedenverdieping in gebruik. De bovenverdieping biedt ruimte om films te kijken en te surfen op het internet. Er is ook voldoende aandacht voor de diverse cursussen zoals hiphop, rappen en breakdance en streetdance.

De toekomst van jongeren centrum KJ44 blijft ongewis. De gemeente heeft het pand op de lijst van af te stoten panden gezet. Er zijn zeker potentiële huurders te vinden, maar die vinden dat de gemeente het pand eerst moet opknappen. Er zal voor 350.000 euro aan het pand verbouwd moeten worden om het nog enigszins rendabel te krijgen. Dat is voor de gemeente duidelijk een stap te ver.

Het is inmiddels maart 2016 als horeca-ondernemer René Boogaart en zijn zoon Don groen licht krijgen van de wethouder Rozenberg voor het organiseren van

een pop-up disco 'Colours'. Deze avonden moeten weer een impuls zijn voor de jeugd tussen de twaalf en zeventien jaar. Volgens René Boogaart worden dit 'brave discoavonden' waar niet gerookt en gedronken zal worden. En 's nachts om 2.00 uur is het sluitingstijd.

In september 2018 gaan er stemmen op om er een huisartsenpraktijk te openen. Het idee ontstaat naar aanleiding van de sluiting van de huisartsenpraktijk bij het ziekenhuis Antoniushove.

Volgens de berichtgeving van eind november 2018 zal er op de plaats van KJ 44, sociale woningbouw komen. Deze sociale woningbouw staat genoemd in nieuwe afspraken (2019-2021) tussen de wethouder mevrouw Juliette Bouw en de woningcorporaties Vidomes en Wooninvest.

Het gebouw KJ44, ooit de bakermat van de popscene in Leidschendam en omstreken sterft na bijna 50 jaar een roemloze dood, en zal naar alle waarschijnlijkheid plaats maken voor sociale woningbouw. De toekomstige bewoners schrijven op deze cultuurhistorische plek dan wellicht hun eigen geschiedenis met hun eigen muziek.

Idsard Bosman

Heeft u een vlotte pen, ervaring met schrijven en zou u het leuk vinden om voor Erf Goed Nieuws te schrijven?

Laat het ons weten via:
info@erfgoedleidschendam.nl

ERFGOED LEIDSCHENDAM

Postbus 3027

2260 DA Leidschendam

info@erfgoedleidschendam.nl